

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗВО

І. М. Безгодкова

Херсонський державний університет, Innabezgodkova45@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор О.Є. Блинова

На сьогоднішній день у сучасному світі спостерігається підвищення вимог до особистості студента, зокрема, як до майбутнього спеціаліста. Зростає перелік важливих професійних компетенцій; від студента очікується нестандартне мислення, високий рівень рефлексії, стійкі знання та уміння їх застосовувати у практичній діяльності. Досягненню таких умінь та навичок може сприяти мотиваційна спрямованість студента, а саме, високий рівень мотивації навчальної діяльності.

Попри це, на сьогоднішній день також варто відзначити серйозні зміни у структурі самого навчання, що пов'язані з пандемією в Україні та світі. У такій ситуації мотиваційна спрямованість та успішність навчання у цілому можуть зазнавати серйозних змін, що потребують більш серйозного наукового дослідження.

Будь-яка діяльність, зокрема навчальна, має більші перспективи у тій ситуації, коли в особистості домінують сильні та глибокі мотиви, що детермінують її активність у досягненні поставленої мети.

Мотивація особистості є однією з рушійних сил діяльності та поведінки загалом, є складним утворенням, що детермінує поведінку та обумовлюється потребами, цінностями, цілями та ідеалами людини.

Проблематика мотивації навчальної діяльності висвітлена у доробках таких учених, як Л. Антипова, О. Гилюн, Н. Бакшаєва, К. Билахирова, О. Вербицкий, Є. Верисоцька, А. Волянюк, Т. Ковтун, Л. Мазуркевич, І. Набутовський, Н. Стадульська, О. Яцишин та інших.

У сучасних наукових дослідженнях мотивація визначається як складний багаторівневий конструкт життєдіяльності людини. Так, А. Волянюк зазначає:

«мотиваційна система людини має набагато більш складну будову, ніж простий ряд заданих мотиваційних констант. Вона описується виключно широкою сферою, що включає в себе й автоматично здійснювані установки, і поточні актуальні прагнення, і галузь ідеального, яка на даний момент не є актуальною, але виконує важливу для людини функцію, даючи їй таку суттєву перспективу подальшого розвитку спонукань, без якої поточні турботи повсякденності втрачають своє значення» (А. Волянюк) [2, с. 242]. Отже, мотивація складається з системи мотивів, а отже виступає складним, неоднорідним та багаторівневим утворенням у структурі особистості. У цілому мотивація є утворенням, що детермінує поведінку людини та обумовлюється потребами, цінностями, цілями та ідеалами (Blynova, Kruglov, Semenov, Los, & Porovych, 2020).

На думку дослідника О. Яцишина, навчальна діяльність обумовлюється не лише окремо взятим домінуючим мотивом, а є полімотивованою: «мотиви учіння утворюють складну і таку, що зазнає постійних змін, систему, у котрій поряд із загальними фундаментальними, що мають вирішальне значення (як правило, вони бувають тісно пов'язані з головними життєвими цінностями), з'являється і зникає маса інших, обумовлених особливостями життєвої ситуації. У всьому цьому різноманітті не завжди вдається розібратися навіть самій особистості, у свідомості котрої мотиви присутні як нечіткі ваблення, а інколи вони зовсім не усвідомлюються» (О. Яцишина) [3, с. 82].

У науковій літературі можна виділити три основні види навчальної мотивації: мотивація на одержання знань, прагнення до придбання знань, допитливість; мотивація на придбання професії, прагнення отримати професійні знання і сформувати професійно важливі якості; мотивація на одержання диплома, прагнення отримати диплом (О. Яцишина) [3].

Мотивація навчання формується з переліку спонукань, що постійно змінюються і вступають в нові відносини один з одним. Навчальна мотивація тісно пов'язана з професійною мотивацією. Професійна мотивація утворюється з факторів і процесів, що направляють особистість до вивчення майбутньої

професії; є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму особистості у цілому. Професійна мотивація формується у студентів під впливом чинників навколишнього дійсності, роботи з професійною орієнтацією та професійним самовизначенням, що проводиться школою, вузом або спеціалізованими установами (Л.О. Антипова, Н. О. Стадунська) [1].

У своїй науковій статті дослідниці Л. Антипова та Н. Стадунська виокремлюють дві групи формування мотивації навчання студентів: «1) педагогічні, що забезпечують використання колективних, групових та індивідуальних форм навчання; створення ситуацій досягнення успіху; проблемний характер навчання; різноманітність і емоційне забарвлення навчального матеріалу; організацію педагогічної практики, науково-дослідної та самостійної позааудиторної роботи студентів; організацію контролю і самоконтролю; 2) психологічні, які передбачають застосування стимулюючої діагностики для визначення потенціалу студентів при формуванні мотивації навчання, оцінки її результатів, створення ситуації рефлексії студентами результатів діагностики; профілактики; групових та індивідуальних форм психологічного консультування та психологічної корекції. В умовах вузу психологічний тренінг є найбільш ефективним методом формування мотивації навчання студентів, яке відбувається через придбання, аналіз і переоцінку власного життєвого досвіду в процесі групової взаємодії» (Л. О. Антипова, Н.О. Стадунська) [1, с. 5].

З метою визначення мотивів навчальної діяльності студентів першого курсу нами проведено емпіричне дослідження. Емпіричну вибірку склали студенти першого курсу факультету психології, історії та соціології, спеціальності Психологія та Історія. Загальна кількість досліджуваних становить 55 осіб, віком від 17 до 19 років.

Вивчення мотивів навчальної діяльності відбувалося за допомогою методик: «Мотиви учбової діяльності студентів» (А. Реана) та методики «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А. Реана та В. Якуніна у модифікації Н. Бадмаєва).

У таблиці 1 представлені результати вивчення основних мотивів навчання студентів першого курсу.

Таблиця 1

Результати дослідження мотивів навчальної діяльності студентів першого курсу

Рангове місце	Мотиви учбової діяльності
1	Бути прикладом для однокурсників; отримати інтелектуальне задоволення
2	Бути постійно готовим до занять; не відставити від однокурсників
3	Досягти схвалення батьків і оточуючих; виконувати педагогічні вимоги; не запустити вивчення предметів учбового циклу
4	Отримати глибокі і стійкі знання.
5	Уникати осудження і покарання за погане навчання; успішно навчатися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно».
6	Постійно отримувати стипендію; досягти поваги викладачів; успішно продовжити навчання на наступних курсах.
7	Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом.

За отриманими результатами встановлено, що максимальне значення для студентів (7 балів) мають такі мотиви: забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності, стати висококваліфікованим спеціалістом та отримати диплом. Важливе значення (6 балів) для них мають також мотиви – постійно отримувати стипендію, досягти повагу викладачів та успішно продовжувати навчання на наступних курсах.

Дані результати можуть свідчити про те, що для студентів має важливе значення їх професійне становлення, оскільки вони прагнуть стати висококваліфікованими спеціалістами та отримати диплом. Але слід вказати, що їх мотиви не пов'язані з успішністю навчання, для них не мають значення такі мотиви, як (1 бал) отримання інтелектуального задоволення від навчання, бути прикладом для однокурсників, бути готовим постійно до занять, не відставати від однокурсників. Це може вказувати на відчутність «здорової»

конкуренції, оскільки успішність серед однокурсників для них не важлива.

Більшість студентів прагнуть стати спеціалістами, досягти повагу викладачів, отримувати стипендію, та не мають мотивації саме на навчання як засіб професійного росту. На наш погляд, це пов'язано з тим, що мотиви учбової діяльності знаходяться в суперечності між собою, оскільки бажання стати спеціалістом у своїй професії передбачає мотивацію до успішного навчання, учіння, а не тільки отримання матеріальної нагороди за їх наполегливість та успішність.

У таблиці 2 представлені результати дослідження домінуючої мотивації навчання студентів.

Таблиця 2.

Результати дослідження мотивації навчання студентів першого курсу

Вид мотивації навчання	Середній показник
Комунікативна	3,6
Запобігання невдачам	4,3
Престиж	4,8
Професійна	4,1
Творча самореалізація	3,4
Навчально-пізнавальна	3,7
Соціальна	2,9

Аналізуючи отримані результати можна стверджувати, що домінуючими мотивами навчання студентів першого курсу: є мотив престижу (4,8), мотиви запобігання невдач (4,3) та професійні мотиви (4,1).

Отже, можна стверджувати, що студенти мають професійну мотивацію, прагнуть запобігати невдачам та керуються мотивами престижу. Та слід відмітити, що навчально-пізнавальна мотивація, творча самореалізація не виявилися значущими для студентів. Це вказує на те, що вони прагнуть отримати професію та не докладають зусиль, що може призводити до незадоволення професією або внутрішньо-особистісного конфлікту.

Такі результати підтверджують попередні, оскільки нами вже було виявлено, що першокурсники прагнуть стати професіоналами та не мають

мотивації на успішність навчання. Такі мотиваційні тенденції можуть носити конфліктний характер для їх особистості, оскільки не допомагають досягти основного мотиву навчання.

Література:

1. Антипова Л. А., Стадульская Н. А. Мотивация к достижению успеха как ведущий фактор успешности учебной деятельности. *European research*. 2017. № 4 (27). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-k-dostizheniyu-uspeha-kak-veduschiy-faktor-uspeshnosti-uchebnoy-deyatelnosti> (дата звернення: 10.02.2021).

2. Волянук А. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*, 2020. Том 1. № 27. С. 241-242.

3. Яцишин О. Мотивація навчальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема. «ПостМетодика». Полтава: ТОВ: «АСМІ». № 5-6 (37-38). 2001. С. 81–85.

4. Blynova, O., Kruglov, K., Semenov, O., Los, O. & Popovych, I. (2020) Psychological safety of the learning environment in sports school as a factor of achievement motivation development in young athletes. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Vol.20 (1), Art 2, pp. 14–23. DOI:10.7752/jpes.2020.01002